

● ● ● ● ● ● ● ● *Je hoort eigenlijk nooit iets over Paraguay. Dat de economie vorig jaar met maar liefst 13,6 % groeide, is velen onbekend. Een sterk groeiende, exportgerichte landbouwsector die naast soja en rundvlees steeds verder diversifieert. Hoewel de prijs gestaag toeneemt, is grond nog goedkoop. Dat biedt kansen voor investeringen of export van Nederlandse agrokennis en -technologie. Maar Paraguay kent ook zijn uitdagingen.*

Het best bewaarde geheim van Zuid-Amerika

Paraguay: agrarisch land in ontwikkeling

Verscholen tussen de grote broers Brazilië en Argentinië, ligt Paraguay: een jonge bevolking van 7 miljoen inwoners in een land groter dan Duitsland, met als hoofdstad Asunción. Eens in de vier jaar neemt de bekendheid van Paraguay iets toe, als het land deelneemt aan de eindronde van het WK voetbal, maar zelfs dat is niet gelukt voor 2014. Het land heeft de twijfelachtige eer bekend te staan als doorvoerland van smokkelwaar, vooral in Ciudad del Este op de grens met Brazilië. De rivier de Paraguay, de enige toegang tot de Atlantische oceaan, loopt van noord naar zuid en deelt het land in tweeën. In het oostelijke, aan Brazilië grenzende deel is de afgelopen eeuw de meeste grond in ontwikkeling gebracht. Immigranten uit Duitsland, Oekraïne, Japan en de laatste 30 jaar ook zo'n 300.000 Brazilianen produceren onder andere soja, mais, rijst, yerba (soort thee), tarwe en rundvlees. Dat gebeurt vaak in coöperatieve vorm. De westelijke helft van Paraguay, El Chaco, kent op enkele regio's na nog veel natuurlijke begroeiing en de infrastructuur is nog zeer beperkt. Des te verwonderlijker dat de sinds begin 20e eeuw daar gevestigde Mennonieten drie zuivelcoöperaties hebben en hun kwalitatief goede producten door heel Paraguay weten te verkopen.

Paraguay is een landbouwland in ontwikkeling. Landbouw is de belangrijkste industriële sector, in een economie die verder vooral uit diensten bestaat. De helft van de bevolking is werkzaam in de landbouw, de export is 100% agro: Paraguay is de 4^e soja-exporteur ter wereld, de 7^e rundvleesexporteur (meer dan buurland Argentinië), en als het gaat om biologische suiker is het land zelfs wereldwijd de grootste. Omdat de economie zo sterk afhankelijk is van de landbouw, is het weer van belangrijke invloed op de economische ontwikkeling.

'Er zijn uitdagingen, zoals corruptie'

Zakenkabinet

De hoge groei van 13,6% vorig jaar kwam na veel regen en dus een overvloedige soja- en graanoogst. De vleesexport bedraagt \$600 miljoen per jaar; met Chili, Rusland en Brazilië als grootste bestemmingen. In april was een EU-inspectiemissie in Paraguay om te bezien of de garanties voldoende zijn zodat ook de EU weer rundvlees kan importeren.

Landbouw in Paraguay

Desarrollo Agrícola del Paraguay (DAP)

Bijna tien jaar geleden ontstaan, door een groep Argentijnse en Paraguayaanse particulieren die wilden investeren in landbouwproductie in Paraguay. De huidige directeur, Gustavo Rol, is een van de pioniers, en legt op het hoofdkantoor in Asunción uit dat de waardevermeerdering van de grond het bedrijf geen windeieren heeft gelegd. In 2007 kocht DAP het eerste bedrijf: 5000 hectare voor gemiddeld \$ 1000 per hectare. Momenteel ligt die hectareprijs tussen \$ 5000-7000. De jaren daarna groeide DAP met buitenlandse financiële steun tot de huidige omvang van 20.000 hectare. De aandeelhouders eisen een hoge mate van transparantie en

duurzaamheid staat hoog in het vaandel. Het is dan ook niet verwonderlijk dat DAP als eerste bedrijf in Paraguay RTRS-certificering voor verantwoorde soja verkreeg. Aangekomen op het bedrijf in San Pedro staat de maïs er goed bij. Twee maanden geleden is de soja geoogst, en daaropvolgend via directe inzaai de maïs geplant. Zo haalt men twee oogsten per jaar. In sommige delen van Paraguay zijn zelfs vijf oogsten in twee jaar mogelijk. Investeren in irrigatie doet DAP (nog) niet: "Zolang de grondprijs nog goed is, kopen we van dat geld liever eerst meer grond aan, irrigatie kan later altijd nog". Overigens is grondaankoop geen sinecure: landtitels zijn soms jaren verlopen, het

kadaster is slecht en regelmatig claimen meerdere personen eigenaar te zijn van hetzelfde stuk grond. Alle werkzaamheden op het bedrijf worden uitgevoerd door de loonwerker: zaaien, bespuiten en de oogst, zodat DAP niet zelf hoeft te investeren in dure landbouwmachines. De oogst gaat direct naar de nabijgelegen haven, op de boot voor de export. En de prijs? Die is al maanden vooraf via contracten vastgelegd. Commercieel manager Hugo Espínola: "De maïs was al verkocht voordat we begonnen met inzaaien. We houden dagelijks de beurs van Chicago in de gaten en bepalen zo het beste moment voor de verkoop om risico's te verlagen."

Onder leiding van president en succesvol zakenman Horacio Cartes waait er een nieuwe wind in Paraguay. Buitenlandse investeerders wordt gevraagd deel te nemen in de publiek-private samenwerking om de infrastructuur te verbeteren, met name wegen, bruggen, havens en het uitbaggeren van de rivier. Soms is het enthousiasme van president Cartes wat al te groot, en krijgt hij kritiek dat hij het land in de uitverkoop doet. Maar een obligatielening van \$ 500 miljoen begin dit jaar werd maar liefst 11 maal overschreven. Er is toenemend vertrouwen in het land dat al een decennium een stabiel macro-economisch beleid voert. De buitenlandse reserves als percentage van

het bruto interne product zijn hoger dan in landen als Brazilië of Chili, en alleen Peru en Uruguay doen het op dat front beter in Zuid-Amerika.

Modernisering

Raul Vera, CEO van Banco Regional de grootst bank van Paraguay, waarin Rabobank sinds 2008 een strategisch aandeel van 40% heeft, beaamt dat. Vera is positief over de ontwikkelingen in Paraguay. Stabiel macro-economisch beleid, veel private investeringen, de reserves van de centrale bank nemen toe en de inflatie is de laagste van Zuid-Amerika (rond de 3%). De omvang van directe buitenlandse investeringen was nooit eerder zo groot.

Tijdens een bezoek aan het veld valt onderweg direct de grote hoeveelheid nieuwe pick-up trucks op. Het gaat goed met de landbouw, dus hebben veel boeren een nieuwe four wheel drive gekocht. Maar Paraguay heeft ook een andere kant. Sociale indicatoren zijn vaak laag: 30% van de bevolking leeft in armoede. Analfabetisme neemt af, maar is nog steeds een punt van aandacht. En ja, er is corruptie. Agenten langs de snelweg die je zonder extra geld niet laten doorrijden, of overheidsinstanties die pas een (import)vergunning afgeven na betaling. President Cartes wil de corruptie aanpakken, maar de vraag is of hij daarin zal slagen gezien de hardnekkigheid en de omvang van het probleem.

Succesvoller lijkt de publieke schandpaal van de sociale media waar boze burgers hun ontevredenheid uiten met een verrassende resultaten. Zo willen sommige restaurants in Asunción en taxichauffeurs niet meer hun diensten aanbieden aan met naam en toenaam genoemde Senaatsleden, nadat die Senaatsleden hadden gestemd om hun eigen immuniteit te waarborgen.

Minister van Landbouw Jorge Gattini wil de komende jaren het risico voor de primaire producent reduceren, bijvoorbeeld door stimulering van irrigatie. Water is er voldoende, dus weersinvloeden op de oogst zoals in 2012 zijn te vermijden door beter gebruik van beschikbare bronnen. Ook wil Gattini de landbouw verder diversifiëren. Producten die de laatste jaren sterk in opkomst zijn in Paraguay zijn onder andere rijst, sesamzaad en chia. Om dat laatste kracht bij te zetten neemt hij tijdens ons vroege gesprek op de maandagochtend een grote slok uit een glas met door water opgezwollen chia-zaden, aangevuld met yoghurt.

“Heel goed voor de gezondheid, want rijk aan omega-3 vetzuren. En het stilt de trek, waardoor je overgewicht tegengaat.” Verder wil minister Gattini de groenten- en fruitsector verbeteren: goed voor de werkgelegenheid en het familiebedrijf. Plastic kassen, betere zaden en integraal pestmanagement zijn pijlers van dit programma. Peter Zuurbier, directeur Latijns-Amerika van Wageningen UR, is in januari in Paraguay geweest om terreinen voor samenwerking te verkennen. De universiteit van San Carlos is gespecialiseerd in landbouwopleidingen, vooral in het opleiden van goede managers van bedrijven. Daar ontbreekt het vaak nog aan. De laatste decennia is er vanuit de overheid weinig geïnvesteerd in onderzoek en innovatie; publieke instanties zijn lange tijd bureaucratisch en zwak geweest. Maar ook dat gaat op de schop.

Boeren in Paraguay investeren al behoorlijk in technologie, vooral de precisielandbouw met GPS in de soja- en graanteelt groeit snel. Langs de rivier zijn de laatste jaren grote

verwerkingsinstallaties voor soja verzeen. De productie van dierlijke eiwitten neemt sterk toe, naast rundvlees produceert Paraguay steeds meer varkens- en pluimveevlees. Daarvan profiteren bedrijven zoals het vorig jaar door DSM overgenomen Tortuga, dat vitaminen voor premixen produceert.

Door de speciale band die Paraguay heeft met Taiwan, waarvan het veel financiële steun ontvangt, is de relatie met China een bijzondere. Maar de sterk groeiende landbouwsector in Paraguay zal China zeker niet ontgaan. Die onbekendheid: hoe lang houdt Paraguay dat nog vol?

*Bart Vrolijk
Landbouwrraad Buenos Aires*